

# Aspectes culturals



Aplec a Santa Magdalena el 1996. En aquesta diada s'hi féu present el bisbe de Solsona, Mons. Antoni Deig, en visita pastoral. G. RODRÍGUEZ.

VALLCEBRE, COM LA MAJORIA de pobles de la nostra comarca, ha tingut una vida cultural molt apreciable al llarg dels anys, i si bé algunes festes han desaparegut ha estat perquè actualment no existeix el motiu principal que donava peu a la celebració. Aquest és el cas de la festa de Santa Bàrbara, patrona dels minaires, que durant els anys d'or de les mines era la festa més important. Però Vallcebre conserva intactes les tradicions ancestrals. Parlarem de les principals, així com també d'alguns aspectes de la vida quotidiana que, encara no fa cinquanta anys, eren el pa de cada dia.

## Aplec a Santa Magdalena

Santa Magdalena és una esglésiola situada al sud de la població, prop del camí ral de Vallcebre a Fumanya i a Fígols. No sabem per quin motiu fou dedicada a aquesta santa.

Davant de l'edifici hi ha una font, ara de cisterna, ja que la font natural s'eixugà en arribar-hi les galeries de les mines sota el Carot. Antany hi acudia la gent, fins hi tot dels pobles veïns, per a guarir-se de les berrugues, ja que aquesta aigua diuen que tenia aquesta virtut.

Hi ha una llegenda que parla de les llums de Santa Magdalena, que es veïen des del poble; hom creu que era la llum de la lluna que es reflectia sobre la teulada de l'església; aquest succés va encanterinar més d'una persona que hi veia una mena de missatge.

El dia 22 de juliol de 1936—el dia de Santa Magdalena—destruïren tot el mobiliari i la imatgeria del seu interior. El 22 de juliol de 1942 s'hi va traslladar processionalment la nova imatge de la santa i s'hi celebrà un ofici solemne, amb el cant de la missa de la Mare de Déu de Núria, i va predicar Mn. Josep Balaguer (1).

Anyalment, el 22 de juliol, els feligresos de Vallcebre fan cap en aquesta capella, on se celebra una Eucaristia, acabada la qual tothom retorna a les seves llars.

Abans, aquest aplec era molt concorregut, ja que a més del poble de Vallcebre hi acudia gent de Sant Corneli i rodalies. Aleshores, a punta de sol sortia la solemne processó de la parroquial, amb la bandera; cantant les lletanies, i es dirigia a la capella on es celebrava una missa resada. Després d'una estona de conversa a la petita placeta, es tornava en processó a la parròquia, i la gent assistia a un ofici solemne i s'adorava la relíquia de la santa. A la tarda hi havia cant de vespres.

L'únic document que ens dóna una mica de llum sobre aquest romiatge és el següent:

«El año 1851, este pueblo prometió celebrar (y lo hace) la fiesta de santa

Magdalena del modo que expresa el documento que va adjunto (2) y ahora viendo que dicho día recae en medio de las siegas en este país, deseaban trasladar esta fiesta en otro día que las labores del campo no corriesen tanta prisa. Así me lo han pedido algunos feligreses para que me empeñara con el ayuntamiento a fin de que éste reuniese el pueblo para acordar. A lo que he respondido que siendo la promesa formal i tan solemne, debía ponerlo en conocimiento del superior para hacer lo que él creyera conveniente y obrase después según dispusiese; y así lo suplico se digne decirme lo que debo hacer. Aunque la sujetaran a la aprobación del gobernador de aquella

causa de la contaminación de la tèrmica de Cercs.

Tampoc no sabem per què els vallcebresos varen construir-la en aquest indret, però és versemblant que fossin els devots del barri del Portet els principals promotors i segurament els qui amb donatius i mà d'obra varen sufragar-la. Com que amb el pas de la guerra es va perdre la imatge del sant, el dia 31 d'agost de 1941 sortí de la parroquial una solemne i concorreguda processó, amb una nova imatge per deixar-la a la capella per a la veneració dels devots.

El diumenge més proper al 31 d'agost, pels volts de migdia, una

currua de gent i cotxes es dirigeixen a la capella per assistir a l'aplec i participar de l'Eucaristia, molts des de fora, car atès el reduït recinte de l'església i el gran nombre de persones que s'hi reuneixen no caben tots a l'interior.

Abans era una de les festes importants de Vallcebre, tant, que s'anomenava la festa major de Sant Ramon. Com que no hi havia tantes presses com ara, alguns hi pujaven descalços en compliment d'una prometença, es portaven el dinar i es quedaven a menjar en els paratges dels voltants de la capella, tot i que a cal Blau donaven menjars. A la tarda acabaven la festa amb una bona ballada i molta gresca.

nens i de les nenes de l'escola, els quals cantaven cançons i recitaven versos.

## Foc del nuet

La nit de Nadal, a la plaça de l'església, s'encenia el foc del nuet, tant si plovia com si nevava, i no es deixava apagar fins al dia de Sant Esteve, car uns quants es cuidaven de vetllar-lo i d'alimentar-lo. Sembla que el seu significat té relació amb la nuesa de Jesús; per això se l'anomenava el foc del «nuet». En molts indrets de Catalunya hi havia la tradició de deixar encesa, tota la nit, la llar de foc de les cases, perquè si passava Jesús es pogués escalfar. ¿Vallcebre encendria un foc a la plaça de l'església perquè representés totes les famílies?

Una altra versió que ens han donat d'aquest foc és que, per Nadal, com a la majoria de llocs, a Vallcebre acudien els familiars que vivien fora del poble. Aleshores es reunien tots a la plaça, feien un bon foc i cada família portava quelcom per menjar i s'ho repartien entre tots. Segons ens expliquen, aquest costum és molt antic; la tradició oral de pares a fills parla d'uns cinc-cents anys.

De fet, aquest foc continua fent-se cada nit de Nadal, i es conserva el costum de no deixar-lo apagar fins al dia de Sant Esteve. Abans de la guerra civil, el jovent es cuidava de tenir a punt la llenya per al foc, però en comptes d'anar-la a cercar al bosc, passaven per les cases i, d'amagat, s'emportaven escales de fusta, escorxadors, llenya i tot allò que els feia peça i era bo per a cremar.

Ara, fa cosa de disset a divuit anys que l'Ajuntament i la Comissió de Festes, després de la Missa del Gall, reparteixen uns bons plats de blat de moro, carn d'olla, botifarra, allioli, vi, etc., i s'ho mengen tot a la mateixa plaça, al voltant del foc, faci el temps que faci. És un àpat comunitari i gratuït, i pràcticament només hi acudeix la gent del poble i familiars que viuen fora i que en aquesta diada han tornat per a reunir-se amb els seus.

## Caramelles

És difícil de datar la tradició de les caramelles, ja que en ser un costum d'arreu de Catalunya, hom no s'ha preocupat d'esbrinar-ho. En aquest sentit la tradició oral es remunta a



època, sin embargo no la aprobó según dicen ni hallado el visto bueno en ningún lugar»

Queda clar que es tracta d'un vot de poble fet l'any 1851. Cal suposar que els vallcebresos acudirien a la santa per una necessitat important. Aquesta data és posterior a la primera investida del còlera dels anys 1833-35 i anterior a la que vindria el 1854. Podria ser que tingués alguna relació amb aquesta epidèmia, però tampoc cal descartar que fos per altres motius.

## Aplec a Sant Ramon

La capella de Sant Ramon és situada a l'est de Vallcebre, sota el Portet, paratge en altre temps frondós i avui completament despulat d'arbrada

**Els vallcebresos no deixen passar l'ocasió d'acostar-se a la capella de Sant Ramon, al Portet, el dia de l'aplec.**

G. RODRÍGUEZ.

## Nostra Senyora de Núria

L'oratori de Nostra Senyora de Núria la va sufragat per un devot de la casa Masovaret, l'any 1901.

El dia 22 de juliol de 1936 van cremar l'oratori i es va destruir la imatge de talla i tot el que contenia. Després de la guerra es van emportar les teules per a cobrir les barraques de la mina de l'Esquirol. Amb almoines, ajuda dels veïns i amb la devolució de les teules, es va reconstruir i inaugurar l'últim diumenge de maig de 1946. S'hi van col·locar les imatges de la Mare de Déu de Núria, del Pilar i de Lurdes.

El veïns del Divinal i del Portet, durant el mes de maig, hi anaven cada dia a resar el rosari i fer el mes de Maria. L'últim dia del mes feien la conclusió amb l'assistència dels



uns cent anys, però cal pensar que és molt més antic.

Abans de la guerra civil els caramellaires eren acompanyats pels trabucaires, els quals a més de galejar arreu on passaven, ho feien d'una manera especial i com a gentilesa davant la casa de les prioros del Roser, de Santa Magdalena, de Sant Ramon, on disparaven més que als altres llocs. Era típic que els acompanyessin un parell de cavalls abillats amb els guarniments de festa i les respectives sàrries per a portar els ous que les mestresses de les cases els oferien, amb els quals feien una bona truitada a la plaça, el diumenge sobre Pasqua.

Després de la guerra es va estroncar un xic la tradició, ja que en quinze anys només se'n van fer una vegada; després, durant uns anys hi acudien els de Sant Corneli, per pasqüetes, però no anaven casa per casa, sinó que es limitaven a fer una o dues cantades a la plaça de l'església. Fa uns disset anys que les tornen a fer la gent de Vallcebre.

### Festa de Santa Bàrbara

Vallcebre tenia la fama de ser el poble miner que organitzava millor la diada de Santa Bàrbara, patrona dels minaires. El dia abans brandaven les campanes per a anunciar la festa, i tot era bullici i corredisses per a preparar degudament la solemnitat. A l'ofici solemne hi havia orquestra, cantava el cor de la parròquia i a tots els miners se'ls donava llum. Acabat l'ofici, una solemne processó, amb la imatge de la santa, la bandera i amb tots els miners, feia un recorregut pel poble. Era el dia que eren nomenats els nous priors. A la tarda, després del rés del rosari, començaven els espectacles, amb lluidíssims balls.

### Festa de Sant Víctor

Com que el dia 15 d'agost, festivitat de l'Assumpta, patrona de la parròquia, els capellans de la rodalia no podien acudir-hi pel fet de ser dia de precepte, es reunien el dia de Sant Víctor, feien un ofici solemne i la gent hi acudia com el dia de la festa major.

### Oficis

En Ramon Simon, de cal Masot, quan va tornar de la mili, va començar d'aprendre l'ofici de cisteller sen-



se que ningú l'hi ensenyés. Bàsicament, feia cistellons, cistelles, coves, coves pallissers, etc., amb un acabat més aviat rústec i que confeccionava per a la gent del poble, i també de fora, amb els vímets i canyes que li portaven.

A cal Ferrer, una de les cases més antigues del poble, fins ben entrat aquest segle, com el mateix nom indica, feien de ferrers. La seva tasca principal consistia a ferrar els animals, llossar i fer les eines més bàsiques per a la pagesia. No tenien temps de fer peces de forja, ni perillava que ningú els en demanés, ja que de luxes, ben pocs.

Normalment, cada família era autosuficient en aquelles coses més bàsiques. La majoria de cases es pas-

**Processó de Santa Bàrbara, els anys 50. Quatre minaires portant la imatge i al seu darrera un escolà, Mn. Ferran Casals, aleshores rector de Maçaners, i Mn. Vicenç Aparicio, rector de Vallcebre.**

ARXIU J. TORNER.

taven i coïen el pa, encara que, dintre el nucli del poble, els de can Jepet havien fet de forners; quan convenia feien de paleta, de fuster, un xic de ferrer, d'esclopers, etc., i les dones tenien prou traça per a confeccionar els vestits de tota la família, tot i que guardaven les peces de més compromís i difícils per a fer-les cosir als sastres que cada any, en un moment o altre, es deixaven caure pel poble.

Hi havia dos molins: el de Vallcebre i el de Busoms (avui municipi de Guardiola), a Rialp, que era el més antic. El de Vallcebre fa uns 35 anys que no funciona. En aquest molí, a més de moldre el gra de Vallcebre, hi acudien els de Sant Corneli, de Fígols, de Peguera, de la Torre de Foix, de Sant Julià i alguns de Maçaners. Era un dels molins que més treballava (3).

**Ramon Simon, de cal Massot, a punt d'acabar una cistella. Malgrat que ningú no li va ensenyar aquest ofici, se'n sortia molt bé.** G. RODRÍGUEZ.



### Notes

1. Arxiu parroquial de Vallcebre: notes de Mn. Ramon Sunyer.
2. Aquest document, que seria interessantíssim, no s'ha trobat. El fragment que publiquem es troba a l'Arxiu Diocesà de Solsona.
3. Informació donada per Jaume Capella, Lluís Guitart i Lluís Cadena.

**Gemma Rodríguez i Capella**  
Llicenciada en Belles Arts